

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

MISKOLCI EGYETEM

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

BÜNTETŐJOGI ÉS KRIMINOLÓGIAI TANSZÉK

A családon belüli erőszak pszichológiai hatásai a fiatalkorúak bűnözésére

Szerző:

Dr. Demeter Gabriella

Konzulens:

Balogh Beáta

Miskolc 2017.

**„A lágyág erősebb, mint a keménység, a víz erősebb, mint a szikla,
a szeretet erősebb, mint az erőszak.”**

Hermann Hesse

„E földi vándorúton ama bizonyos hamuban sült pogácsa a család”

Sütő András: A megtartó család dicsérete

**„Ahhoz, hogy a gyerekek felnőjenek, nem kell külön szoba, mindegyik szobába külön tévé, a
gyermekneveléshez család kell.”**

Popper Péter

Szakdolgozatom témájául azért a családon belüli erőszak pszichológiai hatásainak a fiatalok bűnözésére vonatkozó elemzését választottam, mert a korábbi és jelenlegi munkavégzéseim - területi gyermekvédelmi szakszolgálat, jogi segítségnyújtó szolgálat, bíróság - során számos esetben találkoztam ezen témát érintő konkrét életbeli esetekkel, s az azok előzményét, hátterét jelentő társadalmi, családon belüli okokkal. Az általam ezen téma körében tapasztaltak engem is megérintettek, s ezért az érdeklődésem is kialakult ezen, a mindennapi életünkben sajnálatosan rendszeresen felbukkanó probléma megértése iránt.

I. A CSALÁD

Szakdolgozatom I. fejezetében azért foglalkozok a család kialakulásával és a család intézményére vonatkozó történeti kitekintéssel, mert a dolgozatom témáját jelentő erőszakos magatartások, és azok pszichológiai hatásai nyilvánvalóan még napjainkban is legalapvetőbb társadalmi egységben, a családban valósulnak meg, s fejtik ki káros hatásukat a családban nevelkedő gyermekekre és az ő személyiségükre.

I/1. A CSALÁDOK KIALAKULÁSÁRÓL ÁLTALÁBAN - TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

A család az emberi közösség, a társadalmi együttélés egyik legfontosabb alapsejtje, annak legkisebb egysége. Alapjelentése - ahogyan a mindennapos szóhasználatban is értelmezzük - szülő/szülők, gyerek/gyerekek, és a legközelebbi hozzátartozóknak a közössége.

Magyarországon a XVIII. századtól kezdve találhatunk olyan történelmi dokumentumokat, illetőleg néprajzi forrásokat, amelyben a családnak az összetételéről, illetőleg fejlődéséről pontos képet kapunk. A XVIII. században a család többnyire társadalmi, foglalkozási csoport, a felekezeti, illetve társadalmi hagyományok eredményeképpen jött létre, és csak nagyon kevés függött két fél szabad személyes elhatározásától. Többnyire - mivel a házasság létrejötte független volt a két személy akaratától - elmondható, hogy nem kifejezetten szerelemből kötődtek. Kezdetben ez a kéttagú, új család jelentette a társadalomnak a legkisebb egységét, amelynek a célja az utódoknak a létrehozása, és a felnevelésükhöz szükséges körülményeknek a biztosítása. Ebben az időszakban megállapítható, hogy a magyarországi társadalmat a család, a rokonság bonyolult kapcsolathálózata szőtte át.

A szakirodalom e korra vonatkozóan a család összetétele szempontjából sokszor élesen megkülönbözteti a kiscsaládot (házaspár gyermekkel, gyermekekkel), a törzscsaládot (két család, két generáció együttélése), és az úgynevezett nagycsaládot, amely a rokonság köréhez tartozó családokból, és egyéb személyekből álló három-öt generációt felölelő családi kooperációként működött¹.

A polgárosodás, az ipari forradalom, a kapitalizmus egyre nagyobb térhódítása azonban a családokra, illetőleg a családoknak az összetételére is nagy hatással volt. Ettől az időszaktól kezdve lényegesen lecsökkent a rokonsággal együtt élő családoknak a száma. A többgenerációs családi formák egyre inkább megszűntek, és úgynevezett kiscsaládok (nukleáris család) váltak elterjedtebbé. Ebben az időszakban a nők egyre nagyobb számban álltak munkába, amelynek következtében a családnak az összetétele, a nőknek a családban való szerepe - ezáltal a férfiaké is - rohamosan gyors változáson ment keresztül. A nők munkába állásával a nők önálló jövedelemhez jutottak, ezáltal megváltozott

---

¹ Magyarország a XX. században/A család kialakulása, a családformák történelmi változásai - <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/192.html> - 2017.01.12.

családon belüli helyzetük is. Elmondható, hogy ez a változás azt hozta maga után, hogy a korábbi családi modell, „miszerint a családban a férfi az úr, és a nő pedig a tűzhely mellett tevékenykedik, neveli a gyereket”, egyre inkább háttérbe szorult. Mindezek következtében a családban a felek közti egyenjogúság egyre inkább szerepet kapott. Ezek a változások a XIX. század végén és a XX. század elején a legtöbb európai országban végbe mentek, és az úgynevezett feminista mozgalmak elterjedése révén felkarolták a nőket, illetőleg a nők által kívívni kívánt jogokat (például: választójog, férfiakkal egyenlő munkabér... stb.).

A XX. század első felében végzett kutatások középpontjában a családok jövője állt. Megállapítást nyert, hogy ebben az időben egyre csökkent a születések, és ezáltal növekedett a családokban történő válásoknak a száma. Leginkább Észak-Amerikában, majd később Európában is az 1960-as évek végén megjelentek mindenféle családi együttélési formákat tagadó radikális mozgalmak, amelyek lobogójukra tűzték ki az azonos nemű személyek közti élettársi, később házassági kapcsolatoknak az egyenjogúsítását is. Mindezen rövid történelmi összefoglalásnak az alapján jól látható, hogy a XX. század végére, illetve a XXI. század elejére jelentős változáson ment át a család fogalma, illetőleg a családoknak az összetétele is.

A család a mai napig is fontos szerepet kell, illetőleg kellene, hogy betöltsön minden ember életében. „Ebbe születünk bele, ez véd, táplál minket, és tanít meg a társas életre. Itt sajátítjuk el a nyelvet és a szociális képességeket.”²

Ezen funkciók nagy részét már átvette a társadalom, mivel eltűntek a nagycsaládok, és helyüket csonka, úgynevezett nukleáris családok vették át. Mivel egyre inkább jellemzővé vált az, hogy egy családban apa, anya, gyermek/gyermek laknak együtt és a nagyszülők pedig külön, így például az idősek iránti tisztelet kevésbé kap fontos szerepet, mint a régebbi időkben.

Nyilvánvalóan a szülők ezt igyekeznek megtanítani gyermeküknek, de mivel már megszűntek a többgenerációs „együttélési formák”, így ennek a „megerősítése” a társadalom egyik nagy feladata. Mindez megvalósítható például az iskolákban, vagy az egyház, vagy akár egyházi iskolák révén is.

---

² Barabás Katalin: Egészségfejlesztés-alapismeretek pedagógusok számára-Medicina 2006.-Dr. Bugán Antal - Alapismeretek az egészségfejlesztéshez-5.2.fejezet- A család szerepe, konfliktusai, válás 147. oldal

Csányi Vilmos etológus ezt úgy fogalmazza meg, hogy a család a kötődés speciális formája, mely egy férfi és egy nő kapcsolatán alapul, és melyet minden kultúrában elismernek. A család nemcsak biológiai vagy tisztán kulturális eredetű, hanem mindkét tényezőt magában hordja. A családot összetartó tények közül legősibbnek az anyagyerek kapcsolatot tekinthetjük, de az apáknak is fontos szerepük van a családon belül. A sok együtt töltött időnek köszönhetően létrejövő kötődés elősegíti, hogy a gyerek elfogadja a család normáit, megtanulja a nemének megfelelő, és az adott kultúrában megkívánt nemi szerepek formálását. A kötődés hiánya aszociális viselkedéshez vezet.³

A szociológusok álláspontja szerint a családnak öt alapfunkciója van:

- reprodukció,
- gazdasági funkció,
- politikai funkció,
- szocializáló és nevelő funkció,- vallási funkció.

Elmondható, hogy ezen fenti funkciók létrehozására, továbbá ezen funkciókon belüli értékeknek a megtartására, majd pedig közvetítésére való igény továbbra is megmaradt az emberekben, mégis egyre kevesebb manapság a teljes család. Egyre kevesebb az olyan úgynevezett kisközösség, „kisműhely”, ahol a gyermekek megtanulhatják azt, hogy hogyan kell egy közösségben élni, hogyan kell szeretetet adni, hogyan lehet bízni egy másik emberben.

Szakdolgozatom témáját tekintve a család szerepe, megléte, funkciói nagyon fontos szerepet töltenek be, hiszen ha a család egysége megbomlik, annak következményeivel leginkább a gyerekekre vonatkozóan kell „számolni”, amelyből könnyedén kialakulhat a bántalmazott gyermek és bántalmazó szülő.

---

³ Barabás Katalin: Egészségfejlesztés-alapismertek pedagógusok számára-Medicina 2006.-Dr. Bugán Antal -
Alapismertek az egészségfejlesztéshez-5.2.fejezet- A család szerepe, konfliktusai, válás 147. oldal- Csányi Vilmos - Az
emberi természet Budapest 1990. Vincze Kiadó

I/2. A GYERMEKEK BÁNTALMAZÁSÁRÓL, A CSALÁDON BELÜLI GYERMEKBÁNTALMAZÁSRÓL, A BÁNTALMAZÁS KIALAKULÁSÁRÓL, TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

A gyermekek ellen a történelem során számtalan esetben követtek el olyan cselekményt, amelyet ma joggal tartanánk bűncselekménynek.⁴

A történelem korai szakaszában elmondható, hogy a gyermekölést, illetőleg a gyermekek ellen elkövetett erőszakos cselekményeket egyfajta születésszabályzási eszközként gyakorolták. Itt említhető meg példaként az ókori Spárta közelében álló Taigetosz nevű hegy, ahová a szülők a testi fogyatékoságban szenvedő gyermeküket kitétték. Mindezt megelőzte az a „procedúra”, hogy a spártai apának el kellett mennie a vénekhez, akik döntést hoztak a szülők testi fogyatékoságában szenvedő gyermeke sorsáról.

A spártaiak mindezt nem tekintették gyilkosságnak, hiszen akiknek nem volt gyermekük, kijárhattak erre a helyre és elvihették a kitétt csecsemők bármelyikét. Megállapítható mindezekből mégis az, hogy ez a megoldás megfelelt arra, hogy az erőseket elválasszák a gyengéktől. Akárcsak az állatvilágban a természetes megmaradás, kiválasztódás folyamata során, a gyenge elpusztul, míg az erős életben marad.

Az ókori Egyiptomban a gyermekek életben tartása, felnevelése társadalmi szükségletnek számított, az anyagi jólét, gyarapodás záloga volt. Babilonban a házasulandó nő hozományt azért kapott, hogy fel tudja nevelni gyermekét.

---

⁴ Kerezi Klára: A védtelen gyermek - Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1995. 11. oldal

Az ókori görögök úgy vélték, hogy a gyermekeik révén kapcsolódhatnak az isteneikhez. A rómaiaknál szintén nagy szerepet játszottak a gyerekek, viszont itt már megjelent az apai szigor, az apa hatalma.

Az egész világ középkori társadalmára globálisan jellemző volt az, hogy amint a gyermekek hét éves korukat betöltötték, a felnőtt közösség részévé váltak. A polgári társadalom kialakulásával egyre inkább teret hódított a gyermekkor az ideálja. Ez az időszak a XVII-XVIII. századra tehető. Ekkor kezd kialakulni éles határ a gyermekkor és a felnőttkor között.

Az európai kontinensre fókuszálva a polgárosodás legrohamosabb formában a szigetországban, azaz Angliában ment végbe. Itt jöttek létre elsőként azok a mozgalmak, amelyek a gyermekek védelmét „tűzik ki a zászlójukra”, mint megvalósítandó legfőbb célt. Az angol gyermekvédő mozgalom tagjai középosztálybeli asszonyok voltak, akiknek a harca révén megalakult a Nemzeti Gyermekmenhely, és 1889-ben a Gyermekvédő Liga is. Szintén ugyanebben az évben, azaz 1889-ben az angol gyermekvédelmi törvény már bűncselekményként definiálta a gyermekek szándékos megbetegítését és elhanyagolását.

Ez az 1889-es angol gyermekvédelmi törvény jogi eszközöket biztosított a hatalomnak arra, hogy kényszereszközökkel is beavatkozzék a gyermekek életének megmentése érdekében.

Ugyanez volt jellemző Franciaországra is, ahol a gyermekek védelme - akárcsak Angliában - szintén a szegényügyhöz kapcsolódott. Az 1806-ban megszervezett Szegényügyi Szolgálat szervezetei biztosították az állami beavatkozás lehetőségét a sanyarú sorban lévő árva gyermekek gondozásával kapcsolatosan.

A két világháború közötti Európára vonatkozóan elmondható, hogy a gyermekvédelem nem megy át nagy változáson. Továbbra is a társadalom védelme marad az elsődleges szempont. Az elhanyagolt, sokszor az utcákon élő, kolduló gyermekek sorsát továbbra sem rendezti az állam és ez „jó táptalajt” biztosít arra, hogy ezek a gyermekek már fiatalkorukban a bűnözés útjára lépjenek. Sajnos más választásuk nem volt, ha életben akartak maradni.

Érdekességképpen egy rövid kitekintés a tengerentúlra is:

Az Egyesült Államokban előbb jött létre, illetőleg előbb alakult meg az Állatvédő Liga, mint a gyermekek védelmét szolgáló szervezet. 1874-ben New Yorkban egy Mary Ellen nevű kiskorú kislányt a szülei súlyosan bántalmaztak. Úgy bántak vele, mint egy állattal. Mindezt egy egyházi gondozó vette észre, aki azonnal az Állatvédő Ligához fordult. Ennek végeredményeképpen a gyermeket sikerült a bántalmazó környezetből kiemelni. Így jött létre egy évvel később a Gyermekvédelmi Liga is.

A gyermeknevelés történeti áttekintése⁵:

A szülő-gyermek kapcsolat formái	A szülő rejtett kívánsága	Megjelenési formák
1. gyermekgyilkosságok: Ókor-IV. század	„bárcsak meghalnál, hogy megszabaduljak attól a félelemtől, hogy megöl az anyám”	gyermekgyilkosságok, gyermekek, mint rituális vallási áldozatok, gyermekek eladása
2. elhagyás: IV-XIII. század	„el kell, hogy hagyjalak, mert menekülnöm kell a rád vetített szükségleteimtől”	kiadás szoptató dajkához, kolostorba küldés, szolgálnak vagy inasnak adás
3. ambivalencia: XIV-XVII. század	„rossz vagy a rád vetített erotikus és agresszív tulajdonságaimtól”	verés, beöntések, rövid ideig tartó pólyázás
4. erőszak: XVIII. század	„akkor szeretlek, ha teljesen ellenőrizhetlek”	korai szobatisztaságra való szoktatás, a gyermeki szexualitás elnyomása
5. szocializáció: XIX-XX. század	„akkor szeretünk, ha céljaidat megvalósítod”	kötelező iskoláztatás, rejtett szülői kívánságok kivetítése, bűntudatra építés

⁵ Herczog Mária: Gyermekbántalmazás, Complex Kft., Budapest, 2007. 31-46. oldal

6. segítés: 1950-	„szeretünk és segítünk neked, hogyan megvalósítsd céljaidat”	erőszak nélküli születés, szabad nevelés, gyermeki jogok
-------------------------	---	--

Magyarországon a XIX-XX. század fordulóján következtek be mindazon problémák, amellyel már az európai polgárosodó országok korábban szembesültek.

Ebben az időszakban Magyarországon társadalmi tény volt az, hogy nagyszámú volt a gyermek halandóság, illetőleg növekedett az elhagyott árva, és a csavargó életmódot folytató gyermekeknek a száma.

Az 1901. évi VIII. és XXI. törvénycikkek valódi társadalmi szükségletekre reagáltak, amelyek menhelyek felállítását, és a gyermekekről való gondoskodást írták elő. Ezek a menhelyek „védelmet” biztosítottak a csavargó életmódot folytató elhagyott gyermekek, árvák számára, és sokszor még olyan gyermekek részére is, akik valamilyen bűncselekményt követtek el.

Itt is ugyanaz mondható el, mint Európában, hogy a menhelyeknek, lelenházaknak a felállítása legfőképpen a társadalomnak a védelmét szolgálta, nem pedig a gyermekek sorsát rendezte.

A magyarországi gyermekvédelem rövid történeti áttekintése:

A gyermekkel kapcsolatos első rendelet Szent István nevéhez fűződik. Ez a rendelet kimondta, hogy az özvegyasszonyoknak joguk van új párkapcsolatot létesíteni, de a gyermekeikről nem mondhatnak le.

A magyarországi gyermekvédelem megszervezése Szent Gellért csanádi püspök nevéhez fűződött. Ő volt az, aki elsőként otthont rendezett be az elhagyott gyermekeknek, és ellátásban is részesítette őket. Ebben az időszakban elmondható, hogy az árva, elhagyott gyermekek gondozásában a kolostorok is egyre nagyobb szerepet tölthettek be.

A hazai gyermekvédelem fellendülése a XIX. századra tehető. A polgárosodással egyetemben egyre inkább világossá volt az, hogy egy nemzet felemelkedéséhez elengedhetetlen a „jövő nemzedékének” az iskolázottsága. Megfogalmazódott az az igény, hogy az elárvult, elhagyatott gyermekeket is a társadalom hasznos tagjaivá, azaz munkaképes állampolgárokká kell nevelni.

A gyermekvédelem szempontjából egyik kiemelendő törvény Széll Kálmán nevéhez kapcsolódik (1901), aki törvényben definiálta gyermekek életkorát. Először 07 éves korban, majd 15 éves korban határozta meg.

Az árva gyermekek ellátására állami menhelyeket hozott létre, amelyek finanszírozása állami és karitatív pénzekből valósult meg. A menhelyek legfőbb célja az egészség megőrzése és a túlélés biztosítása volt. Mindezen célok megvalósítása érdekében gyakran adták a gyermekeket falura nevelőszülőkhöz.

Ezzel a megoldással kapcsolatosan az alapvető probléma az volt, hogy a nevelőcsaládok kizárólagosan munkavégzésre „használták” ezeket gyerekeket és szeretetet, törődést egyáltalán nem, vagy nagyon ritka esetben kaptak.

1906-ban alakult meg az Országos Gyermekvédő Liga, amely főként az emberek karitatív érzületére „épített”, adakozásra buzdítva az ország lakosságát. A Liga hatására megerősödött a gyermekvédelem kettős, azaz állami és karitatív rendszere is. A gyermekvédelem ekkoriban már csak a bajbajutottakon kívánt segíteni, és egyre inkább háttérbe szorult a preventív funkció.

Az 1910-1916 közötti időszak a magyar gyermekvédelem felvirágzásának új, felvirágzó korszaka volt. Kiépültek az állam és a Liga gyermekvédő szervezetei is. Új fórumok, új lapok születtek. 1905-től a Gyermekvédelmi Lap lett a szakma hivatalos lapja. 1919ben pedig kimondta a tanácskormány, hogy állami ügy a gyermekvédelem és az ezzel foglalkozó intézmények is államosításra kerültek. Elmondható, hogy ebben az időszakban rémisztően magassá vált a gyermekhalandóság, melynek csökkentése érdekében az akkori kormány rendelkezett arról, hogy minden gyermek ingyenes orvosi ellátást kapjon. Ekkor alakult ki az iskolaorvosi és a nevelési tanácsadó hálózat is.

Magyarországon 1919. március 25-én jelent meg az a rendelet, amely rendelkezett a házasságon kívül született gyermekek törvényesítéséről, amelyet később a két világháború között a Horthy-rendszer törölt el. A házasságon kívül született gyermekek ismételten „törvényen kívülé” váltak.

Az 1920-as évek második felében Magyarországon az állam újbóli kísérletet tett a gyermekvédelem újjászervezésére, azonban mindez anyagi támogatás hiányában nem tudott teljes valójában kiteljesedni. Ekkoriban a gondozásba került gyermekek nagy része cselédsorban, sokszor elképesztő nyomorúságban élt. Ezt a gyermekorsot adja vissza élethű ábrázolásban Móricz Zsigmond: Árvácska című regénye is. Az intézetekben élő lelenc gyermekeknek sem volt sajnós jobb a sorsuk.

Sokszor ők is embertelen körülmények között tengették mindennapi életüket. Volt azonban néhány olyan árvaház, ahol emberibb körülmények között, viszonylagos szeretetben éltek ezek a gyermekek. Ilyen volt például a kecskeméti Faragó Béla Pedagógus árvaház is, ahol fontosnak tartották a családi körülmények biztosítását és a munkára nevelést is.

A gyermekvédelem hazánkban négy nagy szakaszra osztható:

I.

1945-1949-ig - Ennek a szakasznak a kezdete a II. világháború végére tehető. Erre az időszakra jellemző, hogy nagy az elhagyott és árva gyermekeknek a száma, akiknek a megmentése égetően szükséges.

A háború után árván maradt gyermekek, legfőképpen a kiskorúak helyzete azonnali intézkedést igényelt.

Magyarországon ekkor új gyermekotthonok nem épülnek, a korábbiakban államosított, régi romos kastélyokban kerülnek a gyermekek elhelyezésre.

(pl. Pálffy Kastély - Gönc - Abaúj megye - jelenleg is működő gyermekotthon, Bakonyoszlop - Eszterházy Kastély ... stb.)

II.

1950-es évektől kezdődően - Ebben az időszakban erősödik fel az a törekvés, hogy az állami gondozottaknak a többségét gyermekotthonokban kell elhelyezni. Csökken a háború sújtotta árvák, félárvaák jelenléte, viszont ezzel egyenes arányban növekszik a lelkiileg sérült gyermekek száma.

III.

1956. utáni időszak - A társadalmi-politikai változások következtében legfőképpen a gazdasági kérdéseknek a rendezésére helyeződik át a hangsúly.

Az életszínvonal az országban fokozatosan növekszik, ezáltal a társadalombiztosítási juttatások és ellátások színvonala is emelkedik, illetőleg kiszélesedik. Jellemző erre az időszakra a nők tömeges munkába állása is. Mindezen által azonban a születések száma jelentősen csökken, amely többnyire az abortusz legalizálásának köszönhető.

IV.

1950-es évektől napjainkig - Bár az ellátásoknak a színvonala növekedett, illetőleg alkalmazkodott az időközben megváltozott társadalmi, illetőleg gazdasági helyzethez, azonban a gyermekeknek a védelme továbbra sem megoldott.

A gyermekvédelmi intézmények, valamint a gyermekek védelmével foglalkozók köre sokszor önmagukkal is „meghasonulva” próbálják az oly sokszor szükségesnek mondható keretek között kifejteni tevékenységüket.

Új előrelépésként értékelhető azonban a pártfogói rendszer kiépítése, amely főleg a fiatalok bűnelkövetők „jó útra térítésében” játszik mind a mai napig igen kiemelkedő szerepet.

Összegzésként elmondható, hogy:

Fontos lenne felismerni azt, hogy a társadalom ne csak a következményeket próbálja kezelni, hanem az okokra is próbáljon meg rákérdezni!

„Az agresszió olyan, mint a fregoli kabát:
Ha kifelé fordítom, erőszak, ha befelé, szorongás.”

Ranschburg Jenő

II. A CSALÁDON BELÜLI GYERMEKBÁNTALMAZÁS

II/1. A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK MEGJELENÉSÉRŐL ÁLTALÁBAN, ENNEK KIALAKULÁSÁRÓL MAGYARORSZÁGON - RÖVID TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Magyarországon a családon belüli erőszak nem tekint vissza olyan nagy múltra, mint a nyugati országokban. A XX. század második feléig egyáltalán nem beszélhetünk olyanról, mint családon belüli erőszak.

A család egy zárt közösség, így annak élete egy „burokban” zajlik.

Magyarországon a kutatások elsősorban a házastársak közti erőszaknak a felmérésére korlátozódott. Elmondható azonban, hogy az 1997-es év, a családon belüli erőszak elleni küzdelem szempontjából kiemelendő⁶. Ekkor fogadta el az országgyűlés a gyermekvédelmi törvényt.

Magyarországon több kutatás is megállapította, hogy a 2002-es évben több olyan eset is történt, ahol a gyermek, illetőleg a feleség vált halálos áldozattá az apa, illetőleg a férj erőszakos, durva viselkedésével összefüggésben. Ekkor kezdődtek el Magyarországon azon civil jogi mozgalmak, ahol a nők és a gyermekek elleni erőszak ellen kezdtek el mozgolódni, illetőleg aláírások gyűjtésével kezdeményezték azt, hogy az állam minél sürgősebben lépjen fel ezen erőszakos cselekedetekkel szemben.

Az akkori kormányzásban helyet foglaló, ezzel a témával érintett tárcák számos kampányt kezdtek elindítani a családon belüli erőszak ellen.

---

⁶ Virág György: Családi viszonyok, KJK Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest 2005. 13-52. oldalig

1992-ben indult el a máig működő Eszter Alapítvány, ami zászlójára tűzte ki a családon belüli erőszaknak a megelőzését, illetőleg a családon belüli erőszakkal érintett személyeknek a bárminemű kérdésben történő segítségét.

A családon belüli erőszak az egész történelmet végigkíséri. Sajnos mind a mai napig élő jelenség, akár Magyarországról, akár a világ bármely más országáról legyen szó, amely ellen csakis összehangolt társadalmi összefogással lehet fellépni.

II/2. A CSALÁDON BELÜLI GYERMEKBÁNTALMAZÁS KIALAKULÁSÁRÓL, TÍPUSAIRÓL, TESTI-, LELKI TŰNETEIRŐL

Gyermekbántalmazás, gyermekkínzás, elhanyagolás - ha az ember ilyen híreket hall vagy lát szalagcímben, akár az újságokban, akár a tévében, leginkább elkapcsol, vagy pedig el sem olvassa vagy pedig meghallja vagy elolvassa, majd elszornyülködik rajta. Mindezek hatására az emberben feszültség keletkezik, és egy furcsa, idegesítő lelkiállapotot hagy maga után. Egy görcs marad az ember gyomrában. Mivel ez egy rossz állapot, ezért megpróbáljuk teljes mértékben kizárni a tudatunkból, hiszen ez tűnik a legkönnyebb útnak ahhoz, hogy mihamarabb szabadulni tudjon az ember ebből a frusztrálódott állapotából.

Pedig muszáj lenne felismernünk ezeket a jeleket, hogy segíteni tudjunk a bajba jutott embereknek, legfőképpen a gyermekeknek. A bántalmazást sokszor nem könnyű felismerni. Mind a tévében, mind az újságokban is csak a legszélsőséesebb, legdurvább esetek látnak napvilágot.

Becslések szerint Magyarországon 1 felismert gyermekbántalmazási esetre 25 rejtett eset jut.

II/3. A GYERMEKBÁNTALMAZÁS DEFINÍCIÓI, TÍPUSAI

Ez a Központi Statisztikai Hivatal definíciója:

A gyermekbántalmazás: valaki sérülést, fájdalmat okoz egy gyermeknek, vagy szemtanúja, de nem akadályozza meg, illetve nem jelenti. A gyermekbántalmazás érheti a gyermeket családon belül, illetve családon kívül. Fajtái: érzelmi, fizikai, szexuális.

Érzelmi bántalmazás: az a rendszeres, hosszú időn át tartó érzelmi rossz bánásmód, amely súlyos és tartósan káros hatással van a gyermek érzelmi fejlődésére. Fizikai bántalmazás: Az a szándékos cselekedet vagy gondatlanság (ütés, rázás, mérgezés, égés, fulladás, közlekedési baleset), amely a gyermek fizikai sérüléséhez, halálához vezet. Szexuális bántalmazás: a gyermek bevonását jelenti olyan szexuális aktivitásba, amelyet a gyermek nem képes megérteni, felfogni, amihez nem tudja, vagy nem akarja érdemi beleegyezését adni, vagy amelyre a gyermek koránál, fejlettségi állapotánál fogva nem érett.

Definíció forrása: valamennyi körzeti védőnő, az ÁNTSZ fővárosi, kerületi, városi intézetének vezető védőnője; ESZCSM 1003 Sz.R. Védőnői jelentés összesítője. A definíció érvényessége: 1980.01.01.⁷

A WHO definíciója a gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.⁸

Gyermekek elleni erőszak csoportjai:

- 1.) *az elhanyagolás*
- 2.) *a bántalmazás*

1.)

Az elhanyagolás tartós helyzetre/helyzetekre utal, rendszerint hiányzik a gyermekek felé irányuló szeretet, amely a gyermekeknek a gondozása, táplálása, a gyermek életéhez, fejlődéséhez szükséges alapvető tárgyi feltételek hiányát vonja maga után.

Az elhanyagolásnak is több típusa létezik:

- a.) *fizikai elhanyagolás*: alapvető fizikai szükségletek, higiénés feltételek hiánya (pl.: védőoltás beadásának elmulasztása)

⁷ <http://mamigyogyit.cafeblog.hu/2014/01/17/ne-szolj-szam-gyermekbantalmazas-pszichiaterunk-irasa> 2017.03.09. 16:43=8. oldal, 10.oldal

⁸ Varga Bea, Kristóf Pál: Gyermekbántalmazás felismerése és kezelése a gyermekvédelmi szakellátásban - Munkaanyag - Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság - 2015.-8.oldal

b.) *oktatási-nevelési elhanyagolás*: pl.: a tankötelezettség nem teljesítése

c.) *érzelmi elhanyagolás*: a szeretet, az érzelem, az állandóság, a biztonság, a hiánya, a gyermekek jelenlétében történő erőszakos magatartások tanúsítása más családtaggal szemben (pl.: a gyermeket a szülője nem hallgatja meg, nem érdekli, hogy mi történt vele az iskolában, vagy pedig úgy büntet a szülő, hogy a szeretetét megvonja gyermekétől... stb.)

2.)

A másik nagy csoportja a gyermekek elleni erőszaknak, **a bántalmazás**, amelynek szintén több fajtája van.

a.) *Fizikai bántalmazás*, amely lehet szándékos, de akár lehet gondatlanul elkövetett is. Szándékos például megverni a gyermeket, hogy megtudja, hogy ki az úr a háznál, gondatlan például az égés, amikor az anya főzés közben rossz helyre teszi le a fakanalat, és ráesik vagy ráborul a gyermekre a forró étellel együtt. Itt lehet megemlíteni például a fényevés esetét is. Ilyenkor a szülő úgy gondolja, hogy majd a napfény, a belső energia elegendő táplálékot nyújt, ezért egyáltalán nem eteti, nem itatja gyermekét sem étellel, sem folyadékkal. Ez történt meg 2013-ban a Fejér megyei Agárdon is, ahol egy másfél éves gyermek halt ebbe bele.

A fizikai bántalmazás széles tárházát vonultatja fel az ehhez kapcsolódó eszközöknek is, mint például vasaló, fakanál, nadrágszív... stb.

Fontos megemlíteni a **fizikai bántalmazásnak egy speciális formáját**, mégpedig ez a „*Münchhausen by proxy szindróma*”, amely azt jelenti, hogy az anya folyamatosan olyan tüneteket diagnosztizál a gyermekén, amely másnak szinte fel sem tűnne. A gyermekével orvostól orvoshoz „szaladgál”, és nem tud addig megnyugodni, amíg valamelyik orvos a gyermekén valamilyen betegségnek a tüneteit nem véli felfedezni, illetőleg azt/azokat nem diagnosztizálja.

Ebben a speciális esetben nagyon fontos feladata van a védőnőknek és a házi orvosoknak, mégpedig abban, hogy ezt a betegséget feltárják, amelynek hátterében az anya komoly és igen sokszor nagyon súlyos pszichés problémái állnak.

A gyermekbántalmazás különleges esetei közé tartozik még az is, amikor a várandós anya méhmagzatot károsító magatartást tanúsít, életmódjával magzata egészségét veszélyezteti. Ilyen például, amikor a terhesség alatt drogot és alkoholt fogyaszt.

Ide sorolható még az újszülött megölése is, amikor az anya közvetlenül a születés után, vagy néhány órán belül az újszülöttnak a halálát okozza akár tevőlegesen, akár az újszülöttnak a magára hagyásával.

b.) A bántalmazás másik nagy csoportja a fizikai bántalmazáson túl **az érzelmi bántalmazás**, amelynek a felismerése, illetőleg bizonyítása egyáltalán nem egyszerű feladat.

Az érzelmi bántalmazás egyik legfőbb jellemzője, hogy ez egy rendszeres, hosszan tartó folyamat, amelynek az eszközei az alábbiak lehetnek:

- megalázás,
- vádolgatás, - lealacsonyítás,
- érzelmi zsarolás.

Érzelmi bántalmazás gyanújelei lehetnek például:

iskolai teljesítmény romlása, izoláció, agresszivitás, depressziós tünetek.

c.) Nagyon fontos megemlíteni a **gyermek ellen irányuló szexuális erőszakot is**. Megállapítható, hogy a gyermekek 4 éves koruktól 15 éves korukig vannak többnyire szexuális erőszaknak kitéve. A lányoknál a legvesélyeztetettebb életkor a 10 és 15 év közötti időszak, mert ekkor jelennek meg rajtuk a nőies jegyek. A fiúknál ez az időszak 6 évestől 16 éves korukra tehető.

A szexuális erőszaknak is több típusa létezik: a.) szemérem elleni erőszak

b.) erőszakos közöszlés

c.) pornográf fotóknak és/vagy videóanyagoknak a készítése.

A szexuális bántalmazásra utaló jelek lehetnek egy gyermek viselkedésében a következők:

- gyermek szokatlanul félénk, riadt,
- bizalmatlan, különösen a közelállókcal szemben, - fél a szülőjétől.

Nagyon sokszor felmerül a gyermekeket nevelő felnőttekben az a kérdés, hogyha néha rácsap a gyermeke fenekére, vagy kiabál vele, ezáltal ő már bántalmazó szülőnek számít, avagy sem?! Az a gyerek, akivel gondozója alkalmanként, fáradtsága vagy idegessége miatt türelmetlen, kiabál, esetleg rácsap a fenekére, ez a gyermek nem válik ettől bántalmazott gyermekké, a szülő pedig bántalmazó szülővé. Ez nem bántalmazás, hanem bántás. Nyilvánvalóan mindez függ az adott ország kultúrájától is, mert például a skandináv országokban a gyermekekre való rákiabálás is bántalmazásnak is számít.

Ugyanakkor itt szükséges megemlíteni azt a tapasztalati tény, hogy a családon belüli erőszak, illetőleg a bántalmazás nem egyértelműen, csak és kizárólag az érintett gyermek rossz magaviseletének, rossz tanulmányi eredményének lehet esetleges következménye. Elmondható, hogy a gyermeket érintő családon belüli erőszak a jó anyagi körülmények között élő, magas fokban szocializált családokban is előfordul kifejezetten jó magaviseletű, jól tanuló gyermekek sérelmére. Ilyen esetekben a családon belüli erőszak, bántalmazás hátterében nyilvánvalóan nem a gyermek személyiségében keresendő az ok, hanem azt egyértelműen a gyermeket nevelő szülő múltjában és jelenében találjuk meg. (pl.: a szülő/szülők részéről történő karrierépítés...stb.)

Összegezve tehát megállapítható, hogy bántalmazásnak azt nevezzük, amikor valaki

- 1.) rendszeresen ugyanazokat a bántalmazásokat követi el legfőképpen a saját gyermekeellen,
- 2.) a gyermeknek a bántását, mint szülői jogával, vagy pedig a gyermek rosszaságávalmagyarázza,
- 3.) a gyermek kimutathatóan ilyenkor nemcsak lelkileg, hanem nagyon gyakran testileg is megsérül.

II/4. A GYERMEKBÁNTALMAZÁS TESTI-, LELKI TÜNETEI

Ha egy gyermeket bántalmaznak, akkor viselkedésében és gondolkodásában is különböző tünetek jelennek meg, amelyeknek a **testi tünetei** az alábbiak lehetnek:

- sérülések, amelyekre nincsen magyarázat,
- leplezett, titkolt sérülések,
- krónikusan fellépő krónikus emésztőszervi problémák,

- ezen gyermeknek a többi, életkorban hasonló társához képest sokkal lassabb fejlődés, amelynek nincsenek biológiai, avagy fiziológiai magyarázatai.

A bántalmazott gyermek **lelki tünetei** az alábbiak lehetnek:

- öngyűlölet, bűntudat
- kiszolgáltatottság
- elmagányosodás
- szökési kísérletek
- drog- vagy alkoholfogyasztás, bűncselekmények és bandákhoz sodródás, azokhoz való társulás,
- hamis éntudat, nem megfelelő énkép.

1.) **A bántalmazott gyermekek tünetei összességében**, majd életkor szerint:

Testi tünetek	Emberi kézre vagy eszközre utaló sérülések Sérülések, melyek nem egyeznek a magyarázattal Leplezett, titkolt sérülések Krónikus emésztőszervi problémák Pszichoszomatikus tünetek - krónikus fejfájás, tikkelés stb. A gyermek életkoránál lassabb fejlődés és ennek nincsenek biológiai magyarázata
Önészlelés, önértékelés területén tapasztalható tünetek	Öngyűlölet, bűntudat, belső rosszaság tudata, szégyen, tehetetlenség Kiszolgáltatottság Biztonságérzet hiánya (trauma-alapú világnézet) Hamis éntudat, nem megfelelő énkép
Társas kapcsolatok területén lévő tünetek	Teljes együttlét tudata Magányosság, visszahúzódás Elszigeteltség és túlfejlett fantáziavilág Bizalomhiány Hiperérzékenység mások érzései és igényei iránt

	<p>(álszociabilitás)</p> <p>Azonosul a bántalmazóval (traumás kötődés)</p> <p>Kortárskapcsolat zavarai</p>
<p>Viselkedésbeli tünetek</p>	<p>Önbántalmazás, szökési és öngyilkossági gondolatok és kísérletek</p> <p>Hirtelen szélsőséges kedélyingadozás</p> <p>Figyelemfelkeltő viselkedés</p> <p>Antiszociális, gyakran agresszív viselkedés</p> <p>Erőszakkal, horrorral szeret foglalkozni</p> <p>Álérettség</p> <p>A konfliktusokat erőszakkal és fenyegetéssel oldja meg</p> <p>Retteg a kudarctól</p> <p>Regresszív tünetek (ágybavizelés, gügyögés, ujjszopás)</p> <p>Félelmek és fóbiák</p> <p>Titkolózik</p> <p>Szexuális jellegű utalások szóban, rajzban, játékban</p> <p>Korához képest túl sokat tud a szexuális jellegű dolgokról</p> <p>Az elkövető nemével szembeni erős félelem</p> <p>Évésben jelentkező változások</p> <p>Súlyos alvászavarok</p> <p>Összpontosítási, tanulási zavarok</p> <p>Erős ellenállás a fizikai foglalkozásokkal szemben</p> <p>Félelem az orvosi vizsgálatoktól</p>

A bántalmazásnak rövid és hosszú távú következményei is lehetnek, amelyek egyfajta figyelmeztető jelként is szolgálhatnak a bántalmazott gyerekekkel foglalkozók számára. Babity Mária által írt, a gyermekbántalmazás felismerése, megelőzése és kezelése című kiadványban egy kiváló táblázatot találhatunk azzal kapcsolatban, hogy milyen fő következményei vannak az egyes életkori szakaszban a bántalmazásnak.

2.)

Életkori csoport	Családi erőszak tanúja	Fizikai bántalmazás	Érzelmi bántalmazás	Elhanyagolás	Szexuális bántalmazás
Kisgyermek kor	-alvási nehézségek - fokozott betegség hajlam - állandó sírás	- lelassul ó kognitív fejlődés - az örömképesség zavara	-kötődési zavar -az örömképesség zavara	-szorongó/ elkerülő kötődés - nem organikus örömképesség szintje alacsony	-bizonytalan kötődés
Óvodáskor	- regresszió - csökken t kognitív képességek - remegés	- ismétlődő motoros játékok - gyenge csoportjáték és	- agresszió - evési zavarok - distressz helyzetekben támadó viselkedés	-súlyos viselkedési zavarok -figyelmi és tanulási problémák	- PTSD - szorongás - externalizációs, internalizációs problémák

	- d adogás - r ettegés	együtt működé s			
Kisiskolá skor	- alvásza varok - lemara dt fejlődé s - pszicho szomati kus tünetek - evési zavarok - hyprevi gilancia	- kevés pozitív kortársi kapcsol at - alacson y kortársi „együtt lét élmény ”	- agresszió - erőszakos viselkedés az iskolában	- visszahúzó dás - figyelemza var	- neurózis - agresszió -hyperaktivitás
Serdülők or	- alacson y iskolai teljesít mény - korai szexuáli s kapcsol	- antiszo ciális viselke dés	-antiszociális viselkedés - kortárskapcso lati problémák	- kevés kortársi kapcsolat	-öndestruktív viselkedés (szuicid veszélyeztetettség) - depresszió

	atok - droghas ználat				
--	-----------------------------	--	--	--	--

9

II/5. A BÁNTALMAZÓ SZÜLŐ

Ahogy dolgozatomban elején is kifejtettem, nagyon fontos a gyermekekkel való kapcsolatban a szülő/szülők, illetőleg a családnak a megléte. Legyen szó akár egy rosszabb helyzetben lévő, gyermekét egyedül nevelő, akár egy teljes családban, jó körülmények között élő szülő-gyermek kapcsolatáról.

A bizalom, összetartozás, a másoknak a feltétel nélküli elfogadása, ezek mind-mind a családnak a meglétéhez, azon belül is a gyermekek „jólétéhez” tartoznak.

A gyermek kialakuló személyiségében a megfelelő szülő-gyermek kapcsolatnak a hiánya a többi emberrel szemben inkább bizonytalanságot és félelmet fog kiváltani, mintsem közelséget.

A bizalmi kapcsolat teszi lehetővé önmagának és a másinak a feltétel nélküli elfogadását, a másik fél szeretetét. Nagyon fontos a családban a biztonság, az érzelmi kapcsolatok, a családon belüli kommunikációnak a megléte, az együttes élményeknek a megélése, a konfliktusoknak a megoldása, a családi életre való nevelés, az értékeknek a továbbvitele, ezáltal a generációs kapcsolatoknak a fenntartása, és a családi rítusok, ünnepeknek is a megfogalmazása. Mindezen „funkciók” felsorolását azért tartottam fontosnak, mert amennyiben ezek közül bármelyik is hiányzik, az mind a szülőben, mind pedig a gyermekben olyan folyamatokat tud elindítani, amellyel minden túlzás nélkül kijelenthetjük, hogy egy szülőből bántalmazó szülő alakulhat ki.

Hogyan is ismerhető fel, illetve melyek egy bántalmazó szülőnek az ismérvei?

A bántalmazó szülők vizsgálata során Jones és munkatársai megkülönböztettek **elsődleges és másodlagos abuzust**, és azokon belül különböző típusú szülőket írtak le. *Elsődleges abuzusnak* a gyermekbántalmazás azon formáit tekintik, amelyeknél a szülőgyermek kapcsolat alapvető zavara miatt alakul ki bántalmazás.

A másodlagos abuzusnál inkább az alacsony pszichológiai kulturáltság, szociális nyomások és az életneheziségekkel való megküzdés elégtelensége nyomán jelentkező frusztrációk játszanak szerepet, esetenként pedig bántalmazás, pszichiátriai betegség kapcsán jelenik meg.

A szakirodalom az elsődleges abuzusnak három formáját különbözteti meg:

1.) *gyermek-specifikus abuzus* - a bántalmazó szülő rendszerint az anya, akinek nincs különösebb pszichés zavara. Rendelkezik megfelelő gondozási kultúrával és megfelelően el is látja gyermekeit. Gyakran túl lelkiismeretes, önkritikus, és magas elvárásokat támaszt önmaga és a gyermekek iránt. A problémák a gyermek születése körül keletkeznek (szülés körüli nehézségek, korai szeparáció, nem várt nemű gyermek születik, kimerülés a gyermekek körüli problémák kapcsán, sírós-problémás baba,

depresszív, kimerüléssel járó tünetek). A gyermek megfelelően gondozva van, a bántalmazás egyszeri történet, vagy szórványos.

Gyakran úgy jön létre, hogy valami külső frusztráló esemény nyomán a szülő nem tudja a feszültségeket kezelni. Ezt követően a szülő aggódó, büntudatos és nyitottan fogadja a segítséget, ez a típusú erőszak jó prognózisú, és elsősorban pszichoterápiás támogatást igényel.

A szokványos szankciók: gyámhatósági intézkedések - ebben az esetben túlreagálók és inkább kárt okoznak.

2.) *kényszeres típusú abúzus* - a bántalmazó szülő itt is rendszerint az anya, aki sokban hasonlít az előzőekben leírtakhoz. Ebben az esetben azonban az anya egész életstílusát áthatja egy megfelelési törekvés. A férjek rendszerint kritikus, túl sokat váró partnerek, akiknek a feleség görcsösen próbál megfelelni. A gyerekektől is sokat vár és követel, sokszor a gyermek fejlettségi szintjének nem megfelelő körülményekkel. Az erőszak inkább kisgyermekkorban jelenik meg egy túl rideg, követelő nevelési klímában. A gyermek ennek nem tud megfelelni, amit az irritált anya a szülői tekintély provokációjának, rosszaságnak értelmez, és ilyen állapotban keményen büntet. Ez a szülő is elfogadja a segítséget, szintén pszichoterápiás támogatásra, illetve nevelési tanácsadásra szorul.

3.) *a túlbüntető szülők* - rendszerint iskolás korú (kamasz) gyermekek bántalmazása kapcsán tapasztalható, hogy szigorú, rideg szülő - rendszerint az apa - a büntetés során túlzó fizikai bántalmazást alkalmaz, amely sérülésekkel is járhat. Többnyire a gyermeket okolják a bántalmazás kimeneteléért, és rendkívül korlátozott a belátás a cselekmény kapcsán. Ezek az esetek inkább családterápiás segítséget igényelnek. ⁹

Milyen is összességében egy bántalmazó szülő?

A gyermekét bántalmazó szülővel kapcsolatban megállapítható, hogy gyakran a sajátgyermekét kezelhetetlennek, rossznak, butának titulálja, illetve látja.

---

⁹ Kibicher Orsolya: Erőszak a négy fal között 106. oldal -Letöltve: 2017.02.11.

Megfigyelhető, hogy a szülők gyakran irreálisan magas elvárásokat támasztanak a gyermekeikkel szemben. Nem veszik észre, hogy a gyermek a képességei révén mire is képes valóban. Gyakran saját vágyaiknak, illetőleg elképzeléseiknek a megvalósítását várják tőlük.

Sok esetben megállapítható, hogy a bántalmazó szülő maga is bántalmazott volt gyermekkorában. Így a konfliktusnak a megoldását saját gyermekkorából vett példájából meríti, tehát ő is bántalmazni fogja a saját gyermekét.

Elmondható továbbá az is, hogy a bántalmazások gyakran egy család életében bekövetkező krízishelyzetekkel hozhatók összefüggésbe. Ilyen esemény lehet például akár a szülőknek a válása, vagy a családban bekövetkezett súlyos egészségügyi probléma, de előidézheti, akár egy nagyobb természeti vagy társadalmi katasztrófa is.

A bántalmazó szülő esetében két fontos jellegzetes dolgra érdemes odafigyelni. Egyrészt arra, hogy a *bántalmazási folyamat ciklikus*. Ez azt jelenti, hogy általában a bántalmazást „mézeshetek” követik, amikor a szülő megígéri a gyermekének, hogy soha többé ilyen nem fog vele szemben „elkövetni”.

Ilyenkor a gyermek a szülőjének újra bizalmat szavaz, és valóban elhiszi azt, hogy soha többé nem fog megisméltódni a bántalmazás vele szemben. (Sajnos ugyanez figyelhető meg a házasságon belüli erőszaknál is.)

A másik jellemzője a bántalmazó szülőnek az *eszkalálódás*, ami azt jelenti, hogy egyre inkább erősödik a bántalmazás mértéke és módja. A bántalmazó szülő úgy gondolja, hogy ha „erősebb eszközökhöz nyúl”, akkor mindinkább el fogja érni a kívánt hatást, és így a bántalmazás a gyermekével szemben egyre és egyre súlyosabbá fog válni.

Összefoglalva: A bántalmazó szülő legjellemzőbb tulajdonságaiként elmondhatók, hogy igen gyakran nagyon fiatalon, általában egy váratlan terhesség kapcsán lépnek bele egy kapcsolatba vagy kötnek házasságot. Mivel még mindkét fél nagyon fiatal, ezért érzelmileg nincsenek felkészülve a nem várt élethelyzetekre.

Példának okáért egy fiatal anyára igen nagy terhet ró, hogyha az újszülött táplálásával kapcsolatosan problémák adódnak, frusztrálttá válik ebben az anya-gyermek kapcsolatban. Ugyanilyen negatív hatásként említhető például egy koraszülött gyermeknek is az érkezése, akinek a gondozása, kórházban történő kezelése rengeteg nehézséggel tud szolgálni egy fiatal házaspár számára. Nagyon lényeges az, hogy hogyan viszonyul ilyenkor az „újdonsült”anyukához a környezete. Gondolván itt a szülőkre, férjre, élettársra.

Nyilvánvalóan meg tudja könnyíteni az ezt a helyzetet, ha szeretettel, odaadással fogadja a környezet az anyukát és a gyermekét. A két fél között szoros kapcsolatot tud kialakítani az ún. „együttszülés”, ami azt jelenti, hogy az apa jelen van gyermeke születésénél. Ha azonban nem jó az anyuka kapcsolata sem a szüleivel, sem pedig születendő gyermeke apukájával, akkor előfordulhat az is, hogy eltitkolja az anyuka a terhességét, így mentesítve magát az esetleges felelősségre vonástól és a negatív kritikáktól. A gyermek születése után mindezek maradandó nyomokat fognak az anyában hagyni, ami feszültségforrásként fog megjelenni - jelen helyzetben - az anyagyermek kapcsolatában.

Szintén negatív hatásként említhető a szülő saját korai kapcsolatának a sérülése is saját szülőjével szemben. Ez az úgynevezett alapbizalomnak az elvesztését jelenti. Ez szintén nagy veszélyeket hordoz magában, és rávetülhet a születendő gyermekével való kapcsolatára is.

Ilyen helyzetben a szülő a gyermekével szemben irreális igényeket kezd el támasztani, és amikor szembekerül azzal, hogy a gyermeke esetlegesen „gyengébb képességű vagy nem úgy teljesít ahogyan azt elvárja”, akkor annak beláthatatlan következményei lehetnek. Ilyenkor a gyermekekre egy olyan hatalmas nyomás, olyan lelki teher nehezedik, hogy saját képességein túl, magát „megerőszakolva” próbál a szüleinek megfelelni. Ebben a „lelki terrorban”, hogyha a gyermek nem úgy teljesít, mint ahogyan azt a szülő elvárja, büntetést fog kapni.

A bántalmazó szülőnek a magatartásjegyeiben megfigyelhető a negatív énkép, az alacsony önértékelés, a könnyed frusztrálódás. Nehezen birkózik meg a kisebb megpróbáltatásokkal, külső nyomásokkal szemben védtelenebb, és a kritikus élethelyzetek során pedig önkontrollját veszti.

A bántalmazó szülők egy részéről elmondható, hogy nagyon rossz körülmények között élnek, úgynevezett mélyszegénységben, izoláltan, elzárva a környezettől. Éppen ezért az összes negatív hatással elszigetelten, magukra maradva kell szembenézniük. Ilyenkor sokszor a férj, vagy akár az élettárs elhagyásának, a fenyegetettség érzetével is meg kell küzdeniük. Ezek a szülők tele vannak frusztrációkkal, és hogyha ezek elszabadulnak, önkontroll nélkülivé válnak.

Kiszolgáltatott helyzetükből adódóan sajnos mindezt saját gyermekükön vezetik le.

Ezek a szülők maguk is segítségre szorulnak, mégpedig „profi szülőkre”. Kizárólag azért, hogy megtapasztalják a maguk bőrén azt, hogy milyen egy szeretetteljes légkörű családban élni. Hogyha mindezt valamicskét is megérik, és később meg is tanulják, akkor a maguk által nevelt gyermek is egy szeretetteljes légkörben, bántalmazások nélkül fog tudni majd felnevelkedni.

Természetesen elmondható az is, hogy nem minden esetben jellemző az, hogy a mélyszegénységben élő szülő bántalmazó szülővé válik. Sok esetben megállapítható az is, hogy a jó módban élő szülők is bántalmazó szülővé „lépnek elő”, ahol leginkább egyrészt a megfelelési kényszer, másrészt pedig a szülő/szülők általi „karrierépítés” miatt történik meg a gyermeknek a bántalmazása. Mivel a család jó módban él, és a külső környezet is egy nyugodt, szeretetteljes légkört feltételez a családról, ezért egy kívülálló személy számára teljesen elképzelhetetlen, hogy egy ilyen családban is megtörténhetnek ezek a szörnyűségek.

Ezért van az, hogy pont ezek a szülők próbálják meg nagyon „profi” módon titkolni, és elfedni, akár a testi tüneteit a bántalmazásnak. A jó módban élő szülők, mivel a körülöttük lévők is meg vannak győződve arról, hogy minden rendben van, ezért kívülre is azt próbálják mutatni, hogy itt semmilyen probléma nincsen. A látszat azonban sokszor csal! Fontos, hogy odafigyeljünk a jelekre!

II/6. A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK KÖVETKEZMÉNYEI

1.) Az első és legfontosabb következménye egy gyereknek az az, hogy az empátiás képessége lebénul. Az empátiás képességét elveszti, képtelenné válik együtt érezni másokkal. A gyermekekkel

szembeni erőszak, - így a családon belüli erőszak is - egy nagyon lényeges emberi tulajdonságától fogja megfosztani a gyermeket, vagyis az „együttérzés” képességétől.

2.) A második következményként említhető az erőszak következtében fellépő ösztönösérzés, azaz az otthonról való menekülés.

A gyermek felismeri, hogy a szülői háznál nem kap szeretetet, nincs bizalom, elhanyagolják, fizikai bántalmazásnak vagy szexuális erőszaknak van kitéve, így elgondolkodik azon, hogy miért is maradjon tovább ebben, a számára elviselhetetlen légkörben. A családi otthon elhagyása a gyermek számára teljes bizonytalanságot jelent. Ugrás a „sötétbe”, amely mérhetetlen kiszolgáltatottsággal jár.

3.) A harmadik következmény lehet a súlyos függőség, akár az alkoholoról, akár kábítószerekről is legyen szó. Több kutatás is igazolta azt, hogy az alkoholizáló vagy kábítószerrel függő fiatalok nagy számával szemben alkalmaztak testi bántalmazást a szüleik. Elmondható sajnos az is, hogy ezen csoporthoz tartozó fiatal lányokat meg is erőszakolták a családban.

4.) Negyedik következményként említhető még meg az önfeladás és a belenyugvás is, amikor a bántalmazott gyermek teljes mértékben feladja önmagát és belenyugszik „bántalmazott” sorsába. Így úgy érzi, hogy örök életére áldozat marad, amelyből már nincs többé menekvés.

A gyermekek vonatkozásában a családon belüli erőszakkal összefüggésben beszélhetünk elsődleges és másodlagos traumákról.

Az elsődleges traumát azért nevezzük elsődlegesnek, mert pont azokban a személyekben, - legfőképpen a családtagjaiban - csatlakozik a gyermek. Mindez azért nagyon fontos, mert ezekkel az emberekkel való kapcsolatától függ a gyermek későbbi személyiségének, más emberekhez való kapcsolódásának, a bizalomnak, a szeretetnek a kialakulása. Nagyon sokszor a gyermeknek mindkét szülőjében csalódnia kell, hiszen mindkettő erőszakos cselekedetet/cselekedeteket követ el vele szemben.

Például az anya veri a gyermeket, de az apja jóváhagyja azt, nem tesz érte semmit, még csak szóvá sem teszi ezt az anyának, a feleségének. Ugyanígy elmondható az is, hogy ha az anya szemet huny afelett, hogy az apa megerőszakolja a lányát. A lány hiába fordul bizalommal az anyja felé, az anyja szinte befogja szemét, száját, fülét, meg sem hallja, észre sem veszi a gyermekének a segélykérő kiáltását. A gyermek így teljesen magára marad, kiszolgáltatottá válik.

Az elsődleges traumán túl megkülönböztetünk másodlagos traumát is. Ez a gyermeket körülvevő külső környezet, barátok, rokonság...stb. segítségének adására nyúlik vissza, azokra és legfőképpen azokhoz, akik nem nyújtanak biztonságot és védelmet az erőszakot elszenvedett gyermeknek. Az ő passzivitásuk által további traumák érik a gyermeket, mert úgy érzi, hogy nemcsak a szülői, hanem a külső környezet sem hisz már neki, mondván, hogy: „Nem avatkozhatunk a család ügyeibe, nem vehetem más gondjait a nyakamba.”

Napjainkban nagyon divatossá vált a diszkrét elzárkózás mások életét illetően. Mindez persze helyénvaló, hiszen nem vájkálhatunk más családok magánügyeiben. Nem csukhatjuk be a szemünket egy általunk is konkrétan észlelt erőszakkal szemben. Nyilvánvalóan egy teljesen jogos emberi elhárító mechanizmus a tagadás. Amit nem akarunk meglátni vagy elfogadni, arról - magunkat megnyugtatóan - nyugodt szívvel jelentjük ki azt, hogy „nincsen, nem is létezik.” Ezt sokkal könnyebb megtenni, minthogy szembenézzünk a valós problémával.

Mindnyájan úgy vagyunk ezzel, hogy szeretjük tompítani a dolgokat, megnyugtatóan magunkat olyannyira, hogy a végén mindenki elhiszi azt, hogy nem látott, nem hallott semmit, még mi magunk is.

Akár a tévében, akár a rádióban nagyon sokszor hallhatjuk egy erőszakos cselekedet kapcsán, hogy megszólítanak szomszédot, ismerőst, akár egy boltban dolgozó eladót, hogy milyennek találta, milyennek látta a családot. Ekkor általában ezeket a válaszokat hallhatjuk, hogy: „Jóra való embereknek tünnek, ők nem hallottak bizony egy hangos szót sem.”

Nagyon fontos, hogy az erőszaknak mindig vannak előzményei, és mindig vannak szemtanúi is. Emellett nem mehetünk el csukott szemmel.

Észre kell vennünk a jeleket, és meg kell tennünk a szükséges lépéseket, mert ezek a gyermekekre beláthatatlan következményekkel járhatnak. Ilyen következményként értékelhető a gyermekben az úgynevezett áldozati bárány érzete. Ebben a szituációban a bántalmazott gyermek folyamatosan büntetni magát. Egyrészt az örökös önsajnálattal, amellyel leginkább azt éri el, hogy mindinkább elidegenedik saját környezetétől, egyre inkább magányossá válik. Ő boldog szeretne lenni, de képtelen ebben hinni, hisz maga sem tudja, hogy ez milyen érzés. Sokszor a fantázia világába menekül.

A másik, „önbüntetési forma” az asszociális magatartás, amely egyszerre önmagával és a környezetével szemben is egy büntetés. Ebbe a körbe sajnálatos módon már bekapcsolódik a kábítószer és az alkohol is, amelyekről elmondható, hogy pótcselekvés. Hamis barátok ők, akik csakis ideig-óráig pótolják az elvesztett örömet és a boldogságot. Ideig, óráig jelentenek menekülést a családi erőszak nyomasztó világából. Így a gyermek maga is erőszakos tetteket fog végrehajtani, és minden erőszakos tettel az ő általa is megélt erőszakot újból és újból át fogja élni. Cselekedetei motorja lehet a bosszúvágy is, az, hogy másokon megbosszulja az erőszakos szülőnek a tettet. Előbb-utóbb majd fel fogja tenni magában azt a kérdést, hogy mit tehet, hogy jobban érezze magát. Fantáziája beindul, megoldásokat keres, terveket szövöget. Nem feltétlen szükségszerű, hogy ez a cselekedet erőszakos legyen, választhatja az alkoholt, öngyilkosságot, kábítószerrel, gyilkosságot vagy akár a mértéktelen evést is. (Orvosi tanulmányok kimutatták, hogy a bulímia és az anorexia hátterében is nagyon gyakran családon belüli fizikai vagy lelki bántalmazás áll.) Az önbüntetés harmadik formája a mazochizmus, amikor a környezetétől várja el, hogy őt büntessék, bántalmazzák. Akkor érzi magát jól, hogyha megbüntetik, megalázzák, vagy esetlegesen a bíróság elítéli.

Sajnos akár szexuális, akár fizikai bántalmazásról is legyen szó, későn kerül górcső alá ez a probléma. Ekkorra már beláthatatlan károkat okoz a gyermekben.

Egy gyermeknek nagyon törékeny a lelke, ahogyan Ranschburg Jenő pszichológus is kifejtette: az ember személyiségének, főleg bizonyos mentális állapotának fejlődése olyan, mint a hőre keményedő műanyag. Kezdetben még remekül lehet formálni, és ahogy formálódik egyre inkább megszilárdul.

Attól kezdve legfeljebb törni lehet, formálni már nagyon nehéz¹⁰.

---

¹⁰ Ranschburg: Már oviban látszik kiből lehet pszichopata [http://www.tanulasmodszerek.hu/blog/2008.04.24.2017.03.13. 1. oldal-ranschburg-mar-oviban-latszik-kibol-lehet-pszichopata](http://www.tanulasmodszerek.hu/blog/2008.04.24.2017.03.13.1. oldal-ranschburg-mar-oviban-latszik-kibol-lehet-pszichopata)

„Lehet, hogy elfelejtik, mit mondtál nekik,
de soha nem fogják elfelejteni,
hogyan érezték magukat szavaidtól.”

Carl William Buehner

III. A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK HATÁSA A FIATALKORÚAK BŰNÖZÉSÉNEK KIALAKULÁSÁRA

A XX. század egyik legfontosabb terméke a New Yorkban 1989. november 20-án kelt, a Gyermek Jogairól szóló Egyezmény, amely Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvénnyel került kihirdetésre. A dokumentum kiemeli a gyermekeknek mindenek felett álló érdekét, és különleges védelmét. Az egyezményt aláíró államoknak meg kellett állapítaniuk belső jogukra nézve a büntethetőség alsó korhatárát, amely az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának véleménye alapján a 12 évnél minél magasabb korhatárt jelentett. Fontos rendelkezése az egyezménynek, hogy a gyermeket sem kínzásnak, sem kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek, vagy bánásmódnak nem lehet alávetni. Az elkövetett bűncselekményért sem halálbüntetést, sem szabadlábra helyezés lehetőségét kizáró, életfogytig tartó szabadságvesztést nem lehet alkalmazni. Ezen a téren nagyon fontos megemlíteni az ENSZ által 1985-ben elfogadott pekingi szabályokat is, amelyek a fiatalok büntető igazságszolgáltatásával kapcsolatos minimum szabályokat fogalmazzák meg.

Ezek közül is a legfontosabb az az, hogy a felelősségre vonhatóság szempontjából, annak alsó korhatárát nem szabad túl alacsonyan megállapítani, és figyelembe kell venni a fiatalok szellemi, értelmi és érzelmi érettségét is annak meghatározása során.

A Rijadi irányelvek szintén az ENSZ által elfogadott egyik dokumentum, amely a bűnmegelőzés, azon belül is a fiatalok bűnmegelőzés körében történő fellépés vonatkozásában fogalmaz meg jelentős elveket és célkitűzéseket. Kiemeli a fiatalok közvetlen környezetének fontosságát. Ezen belül is hangsúlyozza a család szerepét.

Fontos kiemelni az Európa Tanács R (2003.) 20. számú ajánlását is, amely a fiatalok bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről szól, amelyet az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2003. szeptember 23-án fogadott el, és a fiatalok bűnözésére vonatkozó társadalmi reakciókról szóló 1987.

évi 20. számú ajánlást váltotta fel. Fő célkitűzései között szerepel az, hogy nem lehet a fiatalok bűnözőkkel szemben kizárólagosan a fiatalokra vonatkozó szabályokat alkalmazni. Nagyon fontos a különböző intézményekkel, a fiatalok szűkebb környezetével való együttműködés is, hiszen a bűncselekmények mögött nagyon sokszor kábítószer és egyéb szerek fogyasztása húzódik meg, amelyben meghatározó szerepet játszik a család és az iskola is. Rögzítésre került azon elv is, hogy a büntetőjogi felelősségre vonásnál az elkövető életkorához és érettségéhez feltétlen igazodni kell, így más eszközök vezethetnek eredményre, mint egy felnőtt bűnelkövető esetében.

A bűnözés kialakulására okot adó körülményeket több szociológiai tanulmány is elemezte. Ilyen például Sutherland elmélete, aki azt mondja, hogy „a bűnözés egy tanult viselkedési forma, tehát az egy másoktól átvett vagy megtanult viselkedésnek az eredménye”. Ezt az elméletet vitte tovább Ohlin Cloward és Cohen is, akik azt mondták, hogy a társadalom periferiájára szorult fiatalok csoportokba tömörülnek, közösséget hoznak létre, melynek oka, hogy különböző szempontok miatt hátrányosabb helyzetbe kerültek társaiknál, így ezen tényező, mint összekötő kapocs csoportba tömöríti őket, ahol külön rendszert építenek fel, és deviáns viselkedés jellemzi őket, mivel előnyben részesítik a csavargást, a munkakerülést, a fizikai erőszakot és a vandalizmust¹¹.

Később megjelentek - legfőképpen a XX. században - olyan szociológiai elméletek is, amely a családnak a fontosságát emelte ki az okok közül, amiért egy fiatalok bűnözővé válik, illetőleg a bűnöző életmódot választja. Egy másik említésre méltó kutatás Sheldon Glueck és felesége, Eleonor Glueck álláspontját képviseli, akik azt vallották, hogy a bűnözés, azon belül is a fiatalok bűnözése sok tényezőtől tevődik össze. A fiatalok bűnözésének az okai a biológiai szervezet, a pszichikai sajátosságok és a környezeti tényezők együttes hatásában keresendők.

Mindezen elmélet önmagában, de együttesen is megállja a helyét a fiatalok bűnözésének kialakulásában, azonban sosem szabad figyelmen kívül hagyni a külső környezetet, annak társadalmi, illetve gazdasági változásait sem.

---

¹¹ A fiatalok bűnözése és annak okai <http://www.tabunytogato.hu/cikkek/tudastar/fiatalkoruk-bunozese-es-annakokai.html>. 2017.01.31. - 4. oldal

Magyarországon a fiatalkori bűnözés elsősorban az 1989-es rendszerváltást követően került a figyelem középpontjába. Magyarországon ekkor nagymértékű társadalmi, gazdasági és politikai változás ment végbe. A társadalom bizonyos rétegeiben az elszegényedés figyelhető meg, amely együtt járt az életszínvonal csökkenésével. Ez feszültségeket idézett elő. Mivel a társadalomnak a legfontosabb egysége a család, ezért legfőképpen ezekre a közösségekre bírtak nagy hatással. Egyre nagyobb szakadás mutatkozott az alsóbb és a felsőbb társadalmi rétegek között. Elmondható, hogy az alsóbb társadalmi rétegekből történő kitörési lehetőség nagy mértékben csökkent, mely nagyfokú reménytelenséggel is párosult. Nőtt a hajléktalanok, illetve a munkanélküliek száma is. Magyarországon is nőtt a gyermekszegénység, és sajnos egyre nagyobbakká váltak a jövedelemkülönbségek is. A fiatalok elhelyezkedési lehetőségei is csökkentek. Emelkedett a fiatal felnőttek körében a munkanélküliek száma, különösen azoknál, akik nem rendelkeztek szakképzettséggel, vagy alacsony képzettségűek voltak. Az elszegényedés következtében kialakult feszültség a családokat egyre jobban megtépázta, és az első és legfontosabb helyre a pénz került.

A fiatalok egyre inkább azt látták, hogy aki jómódban él és akinek pénze van, az mindent megtehet, annak minden sikerül. Így a siker egyetlen eszközének a könnyen megszerezhető pénzt tekintették, ami sajnos mind a mai napig megmaradt. Ahhoz, hogy ez ne így legyen és ne a pénz váljon uralkodóvá, nem elégséges nyomatékosan hangsúlyozni azt, hogy mennyire fontos szerepe van a családnak a gyermek személyiségének, értékrendszerének a kialakulásában. Az, hogy a gyermek életében a család fontos szerepet tudjon betölteni, az nyilvánvalóan sok tényezőtől függ.

Függhet a szülők foglalkozásától, iskolázottságától, életkörülményeitől, a család lakáskörülményeitől is. Ezek mind együttesen akár negatív, akár pozitív értelemben tudják befolyásolni a fiatalkorút. Lehet egy család látszólag ép, azonban belsőleg súlyos nevelési hibák érhetők tetten, melynek oka keresendő akár a túlterheltségből, a túlzott elvárásokból, vagy akár azoknak a hiányából is.

De az is lehet, hogy a család értékproblémákkal küzd, mint például mások igényei szerint neveli gyermekét, más értékekkel neveli a gyermekét, mint az iskola.

Lehet, hogy a család csonka család, és vannak olyan gyermekek is, akiknek nyilvánvalóan nincsen családjuk.

A szülők viszonyulását alapul véve megkülönböztetést lehet tenni, hogy azon szülő, aki bűnöző életmódot folytat, bűnöző életmód kialakítására törekszik a gyermek vonatkozásában is. Elmondható azonban az ellentéte is. Ha egy bűnöző vagy antiszociális beállítottságú szülő törekedhet arra, hogy jó irányba, jó útra terelje gyermekét. Saját példáját állítja a gyermeke szeme elé, mondván, hogy nem szeretné azt, hogyha ő is ilyen rossz útra térne, és ezáltal a saját hátralévő életére mindez befolyással bírna.

Akár ilyen, akár olyan nézőpontból szemléljük is a fiatalok családját, elmondható, hogy a fiatalok elkövetők több, mint kétharmadnál a család hátrányos helyzetű társadalmi csoporthoz tartozik. Ennek oka az lehet, hogy a családok a nagy társadalmi, gazdasági mozgások időszakából vagy kimaradtak, vagy bekapcsolódtak. Ezt a gyors életritmust nem tudták követni, és egy idő után feladták. Nyilvánvalóan vannak olyan családok, akik látszólag alkalmazkodtak, de olyan feszültségeket alakítottak ki bennük, amelyeket elfojtottak magukban, és azok később törtek a felszínre. Ezek megnyilvánulhatnak akár egy családon belüli, gyermekekkel szembeni bántalmazásban is. Sajnos a hosszú évek során a mélyen felgyülemlett problémák vagy feszültségek képesek idáig elfajulni. Szociológiai vizsgálatok kimutatták azt is, hogy a családoknak a megváltozott gazdasági és társadalmi élethez való igazodása, majd lemaradása sajnos több generáción át öröklődik.

A bűnözés szempontjából ez azért is nagyon fontos és kiemelendő, mert megállapítást nyert az, hogy a bűnözés társadalmi reprodukciója a leghátrányosabb társadalmi rétegekben érhető tetten¹².

Az iskolai oktatásnak a gyermek személyiségének kialakulása tekintetében nagyon nagy szerepe van. Sokszor az iskola, illetőleg a tanárok sem tudják a társadalomban fennálló feszültségeket tompítani, illetőleg azokat visszaszorítani.

Megállapítható az is, hogy az iskolai körülmények, az iskolai kudarcélmények, azok feldolgozatlansága sokszor vezethet a fiatalok esetében egy későbbi bűnözői életmódnak a kialakulásához.

---

¹² Tabunyitogató fiatalok - <http://www.tabunyitogato.hu/cikkek/tudastar/fiatalkoruk-bunozese-es-annak-okai.html>.
2017.01.31. - 7. oldal

Fontos tényező még a családon túl a baráti környezet is, az, hogy a fiatalok milyen hasonló vagy idősebb korú fiatalokkal keresi a kapcsolatot, és velük milyen csoportba tömörül. A csoportba szerveződésnek egyik legnagyobb veszélye, hogy a csoportbeli személyek értékrendje nagyon nagy ellentétben áll a társadalomban általánosan elfogadott értékrenddel. Így nyilvánvaló, hogy egy még kialakuló személyiségű fiatalnak ez az érték fogja jelenteni az úgynevezett „valós értékrendet”, és így egy teljesen ferde valóságot fog kapni a valódi világról. Ezek a csoportok spontán jönnek létre, belső hierarchia jellemzi. Általában laza összetételűek, bár ez alól vannak kivételek, mint például a sátánisták, szkinhedek. Ezek a csoportok gyakran fogyasztanak alkoholt, vagy nyúlnak különböző drogokhoz. Sajnos gyakran fordul elő a tagjai között öngyilkosságoknak a végrehajtása, illetőleg azoknak a megkísérlése is.

A fiatalok által elkövetett bűncselekményekről elmondható, hogy azok általában vagyon elleni cselekmények, illetőleg hogy azon belül is erőszakos vagyon elleni bűncselekményeket követnek el. Vagyon elleni bűncselekmények legfőképpen a lopás, betöréses lopás, míg erőszakos bűncselekmények kapcsán például a garázdaság, a rablás és a testi sértések elkövetése a jellemző. Az erőszakos bűncselekményt elkövető fiatalokra jellemző a családi devianciák előfordulása. Elég gyakoriak a családban az alkoholizmus és az öngyilkosság elkövetése is.

Az erőszakos bűncselekmények elkövetőire jellemző az iskolában való verekedés, vagy az iskolának a kerülése. A vagyon elleni bűncselekményt elkövető fiataloknál pedig megfigyelhető, hogy ezen gyermekeknek a legtöbbje beilleszkedési zavarral küzd. Mindezeket figyelembe véve elmondható, hogy sajnos az erőszakos bűncselekmények okainak hátterében leginkább a családon belüli erőszak található meg legfőbb okként.

Szakdolgozatom előző fejezeteiben részletesen kifejtettem mind a gyermek bántalmazásnak a formáit, annak tüneteit, illetőleg elemeztem a családot.

Éppen ezért itt röviden kívánom azt összefoglalni, hogy a családnak a gyermek, illetőleg jelen esetben a fiatalok életében mennyire fontos szerepe van.

A fiatalok személyiségének fejlődésében, további életútjának a kialakulásában egyetlen utat a család mutathatja, és amennyiben a családban történő egyensúly akármilyen okból is megbillen, úgy nyilvánvalóan egy fejlődésben lévő személyiségnél mindig nagyon súlyos deformitásokat tud kialakítani. Amennyiben a gyermek azt tapasztalja, hogy az otthonának a melege, a biztonságérzete megbomlik, úgy egyrészt otthonról menekülni próbál, másrészt pedig olyan hasonló problémákkal küzdő, és hasonló életkorban lévő fiatalokhoz csapódik hozzá, akiknél úgy gondolja, hogy megéli mindazt, amit elveszített.

Ebben az esetben próbálja feledtetni önmagával is az átélt rossz eseményeket, az erőszakot, a bántalmazásokat, és egy idillikus állapotot próbál teremteni magának. Így akár alkoholhoz, akár pedig drogokhoz is nyúlhat. Ezek a szerek ideig-óráig tudnak számára megnyugvást jelenteni, de a hatásuk elmúlását követően a fiatalok ismét szembe kerülnek saját problémájukkal, félelmeikkel. Belső feszültségüket és leginkább a családjukban átélt borzalmakat bűncselekmények elkövetésében, azon belül is az erőszakos bűncselekmények elkövetésében élhetik ki, így ezáltal rátérve arra az útra, amely később őket bűnözővé alakítja.

Fontos megemlíteni és kiemelni azt is, hogy a családon túl mennyire jelentős szerepet játszik a külső környezet is. Nem utolsósorban annak hatása is. Manapság egy fiatalok semmi mást nem lát, minthogy a sikernek az egyetlen kulcsa a pénz. Ennek megszerzése érdekében az erőszaktól sem fog majd visszahátrálni. Akár az alkoholnak, akár a drogoknak is a megszerzéséhez pénz kell. Ez még inkább motiválni fogja őt, hogy akár vagyon elleni, akár ettől erőszakosabb bűncselekményeket is elkövessen.

A fiatalok bűnözők nemét tekintve megfigyelhető a lányok bűnözésének az aktivitása is, amelyben szintén nagyon fontos szerepet játszik a családon belüli erőszak, ezen belül is a szexuális erőszak. Korábbi kutatások szerint a lányok a problémáikat magukban próbálták feldolgozni, de nagyon sokféle hatás következtében - leginkább a média miatt - úgy gondolták, hogy a külvilág felé mutatott agresszió már nemcsak a férfiakra lehet jellemző, hanem a nőkre is. Ebben megerősítik őket a különféle technikai eszközök, úgy mint például a számítógépes játékok is.

Így számos számítógépes játékban, de akár filmekben is találkozhatunk hősnő karakterekkel, melynek következtében látható, hogy nemcsak a férfiak képesek bátor tettekre. Mindez magyarázatul szolgálhat arra is, hogy a nők olyan felismerésre jutottak, hogy az elismertségükhöz erősebbnek kell mutatniuk magukat és ezért a tisztelet a kivívásához az erőszakhoz kell nyúlniuk.

Akármilyen tudományos nézetet vagy kutatást veszünk is figyelembe, mindenképpen megállapítható az, hogy a családon belüli erőszaknak a fiatalkorúak bűnözésének kialakulására mind pszichikai, mind pedig fizikai szempontból igen nagy hatása van. A gyermekek családon belüli erőszak folytán elszenvedett testi, lelki sérülései a jövőjükre nézve igen káros hatással bírnak. Amennyiben ezen jelek nem kerülnek időben feltárára, annak súlyos következményei lehetnek nemcsak a fiatalkorúra, hanem az egész társadalomra vonatkozóan is. Egy személyiségében sérült fiatal a bűn elkövetése kapcsán levezetheti az őt ért erőszakot. Bizonyíthatja akár magának, akár a külső környezetének személyiségbeli, fizikai rátermettségét, ravaszságát és ügyességét. Ennek egyetlen célja van, mégpedig az, hogy megerősítse magában azt az érzést, ami az otthoni környezetében nem adatott meg a számára, mégpedig azt, hogy: "Én is vagyok valaki, rám is érdemes odafigyelni", még ha ez csak hamis illúzió, és ennek is súlyos ára van.

„A gyermek szeme a jövő tükre, jaj annak, aki elhomályosítja.”

Juhász Gyula

IV. ÖSSZEGZÉS

Létezik-e megoldás? Létezik megoldás!

Minden gyermek számára fontos, hogy szeretetteljes légkörben nevelkedjen. A későbbi személyiségének kialakulásában elengedhetetlen a gyermekkorból hozott mintáknak a megléte. Ahhoz, hogy egy emberről elmondhassuk azt, hogy igazán jó emberré vált, ahhoz elengedhetetlen az, hogy a születésétől fogva egészen felnőtt koráig a megfelelő környezetben tudjon nevelkedni. Ahogyan azt a szakdolgozatom korábbi fejezeteiben is kifejtettem, nem feltétlen oka annak az, hogy egy fiatalos bűncselekményt kövessen el, hogy ő esetlegesen egy nem teljes családban nevelkedett fel.

Az viszont kiváltó ok lehet, hogyha egy családban a szeretet, a megértés, a bizalom, a törődés hiányzik. Ez sajnos - amit klasszikus családmódelnek mondhatunk - a mai világból egyre inkább hiányzik. A mai világ az összes vívmányával együtt jó táptalajt biztosít arra, hogy egy fiatalos bűnözői útra lépjen. Gondoljunk csak itt akár a mobiltelefonokra, akár a számítógépekre, de nem elhanyagolható a médiának a szerepe sem. Megállapítható, hogy a hatályban lévő jogszabályaink több sebből véreznek, de az is észrevehető, hogy ezen csorbáknak a kijavítása csak részleges megoldást fog majd jelenteni. A segítségre, a segítséget nyújtó intézményekre továbbra is nagy szükség van, azonban a problémák velük véglegesen nem megoldhatóak.

A helyzet azonban nem reménytelen, létezik megoldás. Ez azonban több útnak egyé válásával érhető el. A megoldás eléréséhez szükség van társadalmi összefogásra, de a társadalmi összefogáson kívül a családok fennmaradásának a támogatására is. A családok támogatásánál nemcsak az anyagi értelemben vett támogatás értendő, hanem az is, hogy a társadalom tagjaiban kialakuljon egy olyan gondolkodásmód, hogy felelősséget tudjanak vállalni tetteikért, így vállalva a későbbiekben a családalapítás „feladatát” is.

Amíg ez a gondolkodásmód nem alakul ki, addig sajnos sok gyerekre vár az a sors, hogy a korán gyermeket vállaló fiatalok - akik maguk is még szinte gyerekek - nem fognak tudni megfelelő támogatást nyújtani a gyermekük személyiségének a kialakulásában.

Mindez feszültséget fog majd maga után vonni, amely akár erőszakban is megnyilvánulhat. Ilyenkor léphet be a társadalmi összefogás, mert fontos odafigyelni ezekre a jelekre, segíteni a bajba jutott családoknak. Nyitottnak kell lennünk arra, hogy meghalljuk ezeket a segélykiáltásokat, és megtegyük a szükséges lépéseket. Segítséget kell nyújtani a bajba jutott embereknek az újrakezdéshez. Az embereknek le kell győzniük az egymás iránti közömbösségüket, és meg kell tanulnunk segítő kezet nyújtani. Így az erőszak elleni fellépésnek legfontosabb eszköze az, ha félretesszük a közömbösségünket és megpróbálunk segíteni. Vigyáznunk és segítenünk kell egymásnak, mert ez az egyetlen út, ami megoldást jelenthet. Figyeljünk és segítsünk, hogy a gyermekkor a lehető legtöbb gyermek számára szép és tiszta maradjon, és ne váljon elveszetté.

V. SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

V/1. HOVÁ FORDULHATNAK A BAJBA JUTOTTAK?

1.)

Mentők - 104

Rendőrség - 107

Tűzoltóság - 105

2.) **Országos Gyermekvédő Liga** - www.ogyl.hu

3.) **ESZTER Alapítvány és Ambulancia** - szexuális erőszakot elszenvedettek támogatása - telefonszám: 06-1-466-98-72, postacím: 1525 Budapest, Pf. 41

4.) **Fehér Kereszt Gyermekvédő Alapítvány** - családi napköziknek az üzemeltetése, gyermekek napközbeni felügyelete - cím: 1102 Budapest, Liget u. 6-10., telefonszám: 20/383-38-57

5.) **Kékvonal Gyermekkrízis Alapítvány** - ingyenes lelki segélyvonal: 116-111

6.) **Eltűnt gyermekek vonala** - 11600

Chat-en és e-mailen is fordulhatnak ehhez a civil szervezethez a bajba jutott gyermekek

- 7.) **Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Vöröskereszt** - címe: 3531 Miskolc, Győri kapu 123., telefonszám: 06-46/509-431
- 8.) **Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat** - címe: Miskolc, Károly u. 12., telefonszám: 06-46/379-111
- 9.) **Miskolci Gyermekvédelmi Központ (Gyermekváros)** - címe: 3515 Miskolc, Egyetem út 1., telefonszám: 06-46/563-302 - gyermekek átmeneti elhelyezése, gondozása (családok átmeneti otthona, gyermekek átmeneti otthona)
- 10.) **Gyermek- és Ifjúsági vonal (krízisügyelet)** - Miskolc 80505-0003 (éjjel nappal hívható)
- 11.) **Ifjúsági lelkisegély - Sárospatak** - hétfőtől vasárnapig 15.00 - 19.00 óráig 80505008
- 12.) **Családsegítő Szolgálatok** - a lakóhelyhez közeli családsegítő szolgálatokról a helyi önkormányzatok tudnak bővebb felvilágosítást nyújtani.
- 13.) **Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány** - Célja: a Magyarországon élő gyerekek jogainak érvényesítése és támogatása 1027 Budapest, Jurányi u. 1. sz. e-mail: info@hintalovon.hu facebook: www.facebook.com/hintalovon

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 1.) **Magyarország a XX. században/A családok kialakulása, a családformák történelmi változásai** - <http://meg.oszk.hu/021000/02185/html/192.html>-2017.01.12.
- 2.) **Barabás Katalin: Egészségfejlesztés-alapismeretek pedagógusok számára** - Medicina 2006. (Dr. Bugán Antal: Alapismeretek az egészségfejlesztéshez - 5.2 fejezet A család szerepe, konfliktusai 147. oldal)
- 3.) **Kerezi Klára: A védtelen gyermek** - Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1995. (11. oldal)
- 4.) **Herczog Mária: Gyermekbántalmazás** - Komplex Kft. Budapest 2007. (31-46. oldal)
- 5.) **Virág György: Családi viszonyok** - KJK Kerszöv és Üzleti Kiadó Kft. Budapest 2005. (13-52. oldal)
- 6.) <http://mamigyogyit.cafeblog.hu/2014/01/17/ne-szolj-szam-gyermekbantalmazaspszichiaterunk-irasa> 2017.03.09. 16:43 (8. oldal, 10. oldal)
- 7.) **1. számú módszertani levél házi orvosok, házi gyermekorvosok, védőnők, gyermekegészségügyi szakemberek részére, a gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése**
- 8.) **Dr. Herczog Mária - Dr. Kovács Zsuzsanna: A gyermek nem vethető alá kegyetlen, embertelen megalázó testi fenyegetésnek, büntetésnek, vagy bánásmódnak (Gyermekvédelmi törvény).** Készült az Országos Gyermekegészségügyi Intézet gondozásában a csecsemő gyermekgyógyászati szakmai kollégium támogatásával a Magyar Védőnők Egyesülete kiadásában. Budapest 2004.
- 9.) **Hegedűs Judit - Pintyi Zoltán: Segédanyag a gyermekbántalmazás témájához pedagógusok számára.** Lektorálta: Dr. Bodonyi Edit egyetemi docens Rév 8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt. Budapest 2008. - letöltve: 2017.02.11.
- 10.) **Kibicher Orsolya: Erőszak a négy fal között** (106. oldal) letöltve: 2017.02.11.
- 11.) **Ranschburg Jenő: Már oviban látszik, kiből lehet pszichopata**
<http://www.tanulasmodszertan.hu/blog/2008-04-24-ranschburg-mar-oviban-latszikkibol-lehet-pszichopata> 2017.03.13. (1. oldal)

- 12.) A fiatalok bűnözése, és annak okai <http://www.tabunyitogato.hu/cikkek/tudastar/fiatalkoruk-bunozese-es-annak-okai.html>. 2017.01.31. (4. oldal, 7. oldal)
- 13.) A fiatalok bűnözés dinamikája, struktúrája, tényezői <http://arsboni.hu/afiatalkoruk-bunozes-dinamikaja-strukturaja-tenyezoi> letöltve: 2017.03.13.
- 14.) Tringel László: A család szerepe a lelki egészség megőrzésében és helyreállításában <http://www.magarpaxromana.hu/kiadvanyok/csalad/tringel.html> 2017.03.13.
- 15.) Varga Bea, Kristóf Pál - Gyermekbántalmazás felismerése és kezelése a gyermekvédelmi szakellátásban - munkaanyag - Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság 2015.
- 16.) www.pukanszky.hu: A gyermekvédelem története - letöltve: 2017.04.19.
- 17.) users.atw.hu/gaborian/Allamvizsga/09%20tetel%20gyermekvedelem.doc: 9. tétel. A gyermekvédelem rövid története - letöltve: 2017.04.19.